

Psykoanalytisk Tid/Skrift nr 1

Även om detta är det första numret av *Psykoanalytisk Tid/Skrift* har tidskriften en historia. År 1997 bildades Freudianska föreningen i Göteborg. Syftet var att bidra till diskussionen om psykoanalysens teori och praktik i Sverige. Ursprunget till föreningen var ett öppet seminarium om den psykoanalytiska praktiken som påbörjades hösten 1993 och ägde rum varannan onsdag i Haga i Göteborg. Det uppstod bland de första seminariedeltagarna en önskan att mer systematiskt diskutera psykoanalysens teori och praktik samt organisationsformerna för utbildningen av psykoanalytiker. Grundtanken med Freudianska föreningen har varit – och är alltjämt – att var och en som hyser ett allvarligt intresse för psykoanalysen, dess historia och förhållande till andra discipliner a priori skall vara välkommen att delta i föreningens verksamhet.

Verksamheten utvecklades snart till att innefatta att föreläsare varje termin inbjöds att komma och tala i föreningens regi.¹ Det har rört sig om åtta föreläsningar per år, och de inbjudna har i de flesta fall bedrivit forskning i frågor som berör det psykoanalytiska fältet och/eller i olika sammanhang visat sig ha insikter i frågor som är förknippade med psykoanalysen.

Föreläsare från Paris har regelbundet återvänt till föreningen. Avsikten med detta är att ge föreningens medlemmar tillfälle att ta del av den erfarenhet som den franske psykoanalytikern Jacques Lacan (1901-1981) lämnat i arv. Detta intresse har inte hindrat att föreläsare från andra tanketraditioner och länder också inbjudits. Föreningens ambition är att ge ett internationellt perspektiv på psykoanalysens teori och praktik liksom dess historia. Därmed skapas även möjligheter till en förståelse av hur psykoanalysen tagit form i Sverige och hur den dagsaktuella situationen gestaltar sig. Som föreläsare inbjuds även svenska psykoanalytiker, forskare och författare med relevant kompetens.

Med tanke på att föreningen riktar ett intresse mot den franska traditionen har det i dagsläget sinande intresset för fransk psykoanalys bidragit till att väcka tanken på en tidskrift med förankring i denna tradition. Intresset för fransk psykoanalys i Sverige är inte bara tynande utan kan sägas ha nått ett bottenläge; i den mån det förekommer några kommentarer kring Lacan eller fransk psykoanalys är de nästan alltid oreserverat negativa och inte sällan knutna till fördomar. Denna upplevelse av brist ledde till att ett arbete för att skapa en fristående psykoanalytisk tidskrift påbörjades.

I Frankrike, som utgör en referenspunkt inte bara för den nybildade tidskriften utan för psykoanalysen i allmänhet, är antalet psykoanalytiska tidskrifter betydande. Beslutet att skapa en tidskrift vilar också på tanken att det är viktigt för psykoanalysen att fler röster i Sverige kommer till tals. Dessutom bedrivs det i Göteborg ett intellektuellt arbete kring psykoanalysen av främst ett antal unga psykologer men även av några forskare inom humaniora. Inte minst ägnar sig dessa personer sedan 10 år tillbaka åt att översätta olika psykoanalytiska artiklar och böcker, bland annat artiklar av tidigare generationers psykoanalytiker, dvs Freuds elever och deras elever. Vi befinner oss även i en historisk epok där kunskapen om Freuds elever och deras tänkande knappast kan sägas förstärkas, eller ens reproduceras på den relativt blygsamma nivå som hittills gällt i Sverige. På samma sätt har ett studium av Lacan och hans elever bedrivits av dessa »översättare« under snart ett decennium. Det fanns därmed ytterligare ett predikament för att skapa en mötesplats. Varje översättning, liksom varje bearbetad och nedskrivna tanke, har ett objekt bortom självstudiet och byråådan.

Den internationella erfarenheten pekar dessutom på att detta att översätta, och därmed att tyda, är en verksamhet som ligger nära den psykoanalytiska praktiken. Utifrån det disparata, ostyrda och energiska arbetet uppstod en lust att skapa en tidskrift. Efter viss diskussion fick tidskriften namnet *Psykoanalytisk Tid/Skrift*. Att skriva tar tid och tiden påverkas av skriften. Att skriva i tiden är att gestalta den, också utifrån tidens obehag.

Tidskriften har som mål att publicera franska psykoanalytiker och intellektuella som skriver inom psykoanalysens fält. Den kommer också att publicera artiklar av såväl svenska som andra forskare och psykoanalytiker med motsvarande intresse- och arbetsinriktning. Syftet är även att försöka delta i diskussionen av ett antal i samhället aktuella frågeställningar. Det är en uppgift för *den levande psykoanalysen*, för psykoanalysens uppgift är inte att redogöra för dogmer – oberoende av om de härstammar från Sigmund Freud, Melanie Klein, Wilfred Bion eller Jacques Lacan – utan att försöka formulera tankar i förhållande till en föränderlig värld, där andra forskare, från skilda utgångspunkter, producerar ny och väsentlig kunskap inom det område som psykoanalysen undersöker. Psykoanalysen går också in i det nya seklet med nya utgångspunkter och andra arbetsuppgifter. Tidskriften riktar sig till psykoanalytiker, läkare, psykologer och psykoterapeuter, pedagoger samt forskare inom human- och samhällsvetenskaperna. Och till den Andre.

*

Det första numret av *Psykoanalytisk Tid/Skrift* inleds med en introduktion av den franske forskaren och psykoanalytikern Pierre Legendre. Den är tänkt som en bredare bakgrund till Legendres text »Den västerländska människans tillblivelse«, författad under mitten av 1990-talet och ursprunget till filmen med samma namn. Legendre belyser här poetiskt lågmäلت denna människas situation utifrån ett historiskt och juridiskt perspektiv. Legendre har fortsatt att publicera centrala texter om den västerländska människan i hennes bräckliga situation. Vi tänker återkomma till hans arbeten.

Uppkomsten till och verkningarna av Louis Althusserns artikel »Freud och Lacan« behandlas i kritikern François Matherons korta text »Om 'Freud och Lacan'«. Han berättar att Althusser skrev artikeln i början av 1964 och att den har två upprinnelser. Dels är den ett direkt resultat av filosofens möte med Lacan och beslutet att Lacan skulle få hålla sitt seminarium i Dussane-salen på *École normale supérieure*, dels har den med Althusserns politiska engagemang att göra. I anslutning till en engelsk utgivning av »Freud och Lacan« i *New Left Review* publicerades delar av ett brev från Althusser där han skriver att artikeln är ett försök till filosofisk intervention i kommunistpartiet för att få psykoanalysens *vetenskaplighet* erkänd. Psykoanalysen hade på 50-talet dömts ut som en »reaktionär ideologi«. Det franska kommunistpartiet hade slagit fast att marxismen var en humanism som emanerade från upplysningsfilosofin. Texten fick som effekt att en bredare intellektuell krets i Frankrike uppmärksammade psykoanalysen.

Althusser pekar i artikeln på vikten av att psykoanalysen utarbetar sin egen vetenskaplighet för att därigenom kunna hävda både sin praktik och sin självständiga teori. Om inte detta sker kommer enligt honom den revisionism och annektering som redan påbörjats av andra discipliner (exempelvis psykologin och olika former av psykoterapeutiska teorier) att fullbordas, till men för Freuds och Lacans psykoanalys. I den anslutande artikeln »Louis Althusser: psykoanalysens plats« beskriver psykolog Håkan Liljelund den historiska kontexten till Althusserns psykoanalytiska texter. Där berörs även Althusserns livslånga psykiska lidande, som kulminerade i att han 1980 i ett förvirringstillstånd ströp sin hustru Héléne Rytman.

I en läsning av Lacans sjunde seminarium (*L'Éthique de la psychanalyse*) lyfter psykolog Mathias Alvidius fram de frågeställningar kring etiken och begäret som intar en central plats i den lacanianiska psykoanalysen. Denna tematik står även i fokus för Philippe Lacoue-Labarthes text »Om etiken: apropå Antigone«, som ursprungligen var ett bidrag inom ramen för det kollokvium som hölls 1991 under namnet »Lacan med filosoferna« och som anordnades av *Collège International de Philosophie*. Lacoue-Labarthe tar i sitt anförande utgångspunkt i Lacans seminarium om etiken och ställer sig frågan: Är det möjligt att upprätta en etik bortom »det godas etik«, det vill säga den etik som varit förhärskande alltsedan Aristoteles och som i historiens ljus endast lett till ond bråd död? Finns det en väg till det som föregår det godas etik, det vill säga till tragedin? Detta är också Lacans fråga. Lacoue-Labarthe visar i sin text på Lacans läsning av Antigone. Han kommenterar Lacans projekt att bringa

tragedins väsen i dagen liksom dennes tolkning av Antigones öde. Artikeln är implicit även en utredning av hur begreppen fruktan, medlidande, katharsis och mimesis förhåller sig både till varandra och till Antigones begär, vilket slår över i hybris. Till sist undersöker Lacoue-Labarthe etikens förhållande till det Sköna och till estetiken, och han ställer sig tveksam till Lacans sympati för det romantiska programmets idé om nödvändigheten av en modern mytologi eller myt för att upprätta en etik. Egentligen, hävdar Lacoue-Labarthe, finns det ingen annan etik än den tragiska.

Den franske psykoanalytikern Philippe Juliens »Faderskapets tre dimensioner i psykoanalysen« är ursprungligen ett föredrag som hölls under en föredragsserie 1989-90, baserat på dennes bok *Le manteau de Noé. Essai sur la paternité*. Julien inleder med en kortfattad genomgång av de definitioner av faderskapet som olika historiska epoker i västvärlden har givit. Det är framför allt de rättsliga definitionerna som framhävs, och Julien understryker att det finns en nedgång som löper över flera faser i den sociala värderingen av faderskapet. Psykoanalysens uppkomst genom Freuds arbete förbinds med denna nedgång för den sociala bilden av fadern. Psykoanalysen placerar frågan om faderskapet på en ny nivå genom att fråga – inte vad en far är – utan vad det betyder att ha en far. Julien menar att Lacans begrepp det symboliska, det reala och det imaginära tillkom just för att psykoanalysen såväl kliniskt som teoretiskt skulle kunna arbeta med denna fråga.

I en diskussion av sociologen Eva Kärffves bok *Hjärnspöken. Damp och hotet mot folkhälsan* redogör universitetslektor Gunilla Hallerstedt för Kärffves kritik av den svenska hemsnickrade »bokstavsdiagnosen« *damp* som lanserats av en grupp västsvenska neuropsykiatriker under ledning av professor Christopher Gillberg. Hallerstedt lyfter fram såväl den interna som den externa kritik som boken rymmer. Hon pekar även på den mediasituation i vilken Kärffves inlägg ingriper samt diskuterar omständigheter kring den betydelse boken har kommit att få.

Den danske forskaren Ole Andkjær Olsen har skrivit ned sina minnen av ett möte med Jacques Lacan. Mötet ligger knappt tre decennier tillbaks i tiden. Det är en »ögonvittnes-skildring«. Texten bärs fram av fascinationen inför det annorlunda och fokuserar på *fenomenet* Jacques Lacan, sålunda handlar den på ett sammanvävt sätt såväl om personen Jacques Lacan som om hans teori.

Den katalanske arkitekten Enric Miralles text "(utan titel)" skrevs ursprungligen för ett temanummer om honom av den franska arkitekturtidningen *l'Architecture d'aujourd'hui*. Hans personliga och ovanliga arbetssätt presenteras vidare i en artikel av arkitekt Johan Linton. Bilderna inne i tidskriften är samtliga relaterade till framställningen kring Miralles. Omslagsbilden däremot visar Eros från Myrina, den Eros-statuyett som skall ha varit den största i Freuds samling. Bilden får här representera tidskriftens önskan att vara öppen för samtal om den mänskliga erfarenheten i vid bemärkelse.

Tidskriften välkomnar en diskussion om psykoanalysens historia, dess nutid och aktualitet. Detta är första numret av *Psykoanalytisk Tid/Skrift*.

Per Magnus Johansson – ansvarig utgivare och redaktör

1. I Freudianska föreningens regi har följande personer föreläst: Fethi Benslama (doktor i filosofi, psykoanalytiker och författare, Paris), Bengt Brülde (doktor i praktisk filosofi, Göteborg), Claes Ekenstam (doktor i idé- och lärdoms historia, Göteborg), Gunilla Hallerstedt (docent i psykologi och universitetslektor, Göteborg), Magnus Ljunggren (universitetslektor och slavist, Stockholm), René Major (läkare, psykoanalytiker och författare, Paris), Michael Molnar (chefsarkivist och ansvarig för Freudmuseet, London), Alf Nilsson (professor i klinisk psykologi och psykoanalytiker, Lund), Ingemar Nilsson (professor i idé- och lärdoms historia, Göteborg), Ole Andkjær Olsen (doktor i litteraturhistoria, författare och forskare, Köpenhamn), Michel Plon (psykoanalytiker, forskare och författare, Paris), Erik Porge (psykoanalytiker, läkare och författare, Paris), Elisabeth Roudinesco (psykoanalytiker, forskare och författare, Paris), Moustapha Safouan (filosof, psykoanalytiker och författare, Paris), Enrique Torres (läkare och psykoanalytiker, Cordoba, Argentina) och Sven-Olov Wallenstein (filosof, konstteoretiker och universitetslektor, Stockholm), samt några av Freudianska föreningens egna medlemmar.